

заробіток громадян з 1 липня 2000 року береться тільки за даними СПОВ та залежить від того, в якому розмірі та як довго людина сплачувала внески до Пенсійного фонду.

Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку, що пенсійна реформа в Україні потребує вдосконалення, особливо з врахуванням останніх змін, що відбуваються в законодавстві. Однак, доцільно зазначити, що необхідно враховувати досвід пенсійних реформ інших країн, які мають суттєві напрацювання та стабільну пенсійну систему протягом тривалого часу.

Література

1. Пенсійна реформа в Україні піде за новими напрямками. [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <https://uteka.ua/ua/publication/Pensionnaya-reforma-v-Ukraine-pojdet-v-novux-napravleniyax>
2. Про затвердження Положення про організацію персоніфікованого обліку відомостей в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-98-%D0%BF>
3. Цікаві факти про пенсійні системи в різних країнах світу / [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <https://uteka.ua/ua/publication/Interesnye-fakty-o-pensionnyx-sistemax-v-raznyx-stranax-mira>
4. Якщо не сподіватися на солідарність поколінь... / [Електронний ресурс]. – Режим доступ: <http://www.viche.info/journal/487/>

УДК 334.722:336.227.2

Дема Д.І.,

к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту,
Житомирський національний агроекологічний університет

ФАКТОРИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ТІНІЗАЦІЇ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Малий бізнес відіграє важливу роль в економіці країн світу. Не є виключенням й Україна. У 2016 році в Україні здійснювали діяльність 1,850 млн. підприємств малого бізнесу (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), що становить 99,1% загальної кількості підприємств, в них було зайнято 47,7% працівників, а обсяг реалізованої продукції становив 24,5% загальноукраїнських показників [1]. У той же час, показники сплати податків в них значно скромніші. Протягом майже двадцятирічного періоду застосування спрощеної системи оподаткування представники малого бізнесу стверджують про великий податковий тиск на них з боку держави. Разом з тим, з боку малого

бізнесу не звучать пропозиції щодо посилення контролю за їх доходами. На сьогодні малий бізнес в Україні це «офшорна зона» чи «внутрішня податкова яма», яка сприяє в значній мірі тінізації економіки України. Захисники малого бізнесу в Україні часто наводять приклади лояльного ставлення до малого бізнесу за кордоном, але чомусь замовчують, що в більшості країн налагоджений облік їх доходів. До факторів, що сприяють тінізації малого бізнесу слід віднести існування самої спрощеної системи оподаткування. Це підтверджується постійними змінами кількості груп малих підприємств, показниками їх границь та різними підходами до оподаткування в групах.

Сприяє тінізації малого бізнесу, як і України в цілому, відсутність в країні повного декларування доходів громадян. Найбільш сприятливий момент для запровадження декларування доходів громадянами України був упущений в 1996 році при проведенні грошової реформи в Україні. На сьогодні малий бізнес показує незначні доходи, разом з тим його власники мають елітну нерухомість, автомобілі, дорогоцінності, художні цінності, тощо, а дехто отримує від держави субсидії на комунальні витрати. Запровадження декларування доходів всіма громадянами України вирішить значну частину проблем, пов'язаних з тінізацією економіки України.

Запровадження мораторію на планові перевірки контролюючими органами, також сприяло росту тінізації доходів власниками підприємств малого бізнесу. На сьогодні немає необхідності збереження мораторію. Оскільки незначна кількість працівників контролюючих органів не в силах провести перевірку всіх суб'єктів підприємництва, включаючи малий бізнес. З іншої сторони, перевірки здійснюються в ретроспективі, саме це дає підстави стверджувати, що значна частина податкових порушень не буде виявлена. Виходячи з цього, функція контролю з боку держави за сплатою податків повинна залишатися, незалежно від виду підприємств.

Позитивно на тінізацію малого підприємництва впливає значне використання готівки при розрахунках та відсутність застосування реєстраторів розрахункових операцій. Хоча вже зменшено граничні суми використання готівки зі 150 тис. грн. до 50 тис. грн., проте все ж таки ця сума є значною. Протягом місяця підприємець може використати 1,5 млн грн. готівки лише з одним контрагентом, а таких може бути значно більше. Виходячи з цього, необхідно значно зменшити розмір готівки при розрахунках, хоча би до 10 тис. грн.

Пов'язаний з використанням готівки в розрахунках інший фактор, що сприяє тінізації малого бізнесу – відсутність контролю за використанням доходу підприємців після сплати податків. Звичайно, дохід який залишається підприємцям після сплати податків належить їм, і тільки вони можуть ним

розпоряджатися. Не заперечуємо цього, але якщо зняття коштів чи перерахування їх з поточних та інших рахунків буде здійснюватися шляхом безготівкових платежів.

На сьогодні значна кількість підприємств малого бізнесу працює в сільському господарстві, держава створила сприятливі умови для ведення цього виду бізнесу, надавши значні пільги зі сплати земельного податку та звільнивши значну кількість продукції вирощену на земельних ділянках громадян, в особистих господарствах населення та фермерськими господарствами від оподаткування. Крім того, штучно створивши четверту групу платників єдиного податку, держава надала їм пільгове оподаткування. В галузі сільського господарства підприємствами малого бізнесу, включаючи особисті селянські господарства формується значна частина тіньових доходів, оскільки більша частина доходів від вирощеної продукції продається за готівку, і звичайно без застосування реєстраторів касових операцій. Не погоджуємося з тим, що вирощена продукція в особистому селянському господарстві на площі до 2 гектарів не є об'єктом оподаткування. В багатьох країнах Європи середній розмір ферми не більше 2 гектарів, але їх не звільняють від сплати податків. Звичайно, держава повинна посприяти створенню на селі обслуговуючих кооперативів через які селяни будуть реалізовувати вирощену в особистих селянських господарствах продукцію.

Таким чином, для зменшення впливу малого бізнесу на формування тіньової економіки необхідно посилити контроль за формуванням їх доходів. Запровадити декларування доходів всіма громадянами України. Щодо існування спрощеної системи оподаткування, її слід залишити для підприємств малого бізнесу з доходом до 1 млн грн., незалежно від кількості зайнятих в них працівників та з обов'язковим застосування Книги обліку доходів чи реєстраторів розрахункових операцій. Підприємства, які мають дохід більше 1 млн. грн. повинні застосовувати загальну систему оподаткування та сплачувати податок на прибуток. Ставка податку на прибуток повинна бути не єдина для всіх підприємств, а диференційована від 1 до 18 відсотків (кількість градацій не менше п'яти) в залежності від розміру прибутку. Запровадження таких пропозицій забезпечить єдиний підхід до оподаткування бізнесу та вирішить значну частину питань у веденні підприємництва.

Література

1. Державна служба статистики України / Електронний ресурс. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua